

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

રક્ષા મંત્રાલયના સચિવ અને અન્યો

વિરુદ્ધ

પ્રભાસ ચંદ્ર મિર્ઠા

(સિવિલ અપીલ નં. ૨૩૩૩/૨૦૦૭)

મે ૨૯, ૨૦૧૨

[ડૉ. ન્યાયમૂર્તિ બી.એસ. ચૌહાણ અને ન્યાયમૂર્તિ દીપક મિશ્રા]

સેવા કાયદો – ગેરવર્તણૂક – શિષ્ટ કાર્યવાહી – નિયુક્તિ કરનાર સત્તામંડળ થી નિમ્ન કે ઉચ્ચ સત્તામંડળ શું આક્ષેપ કરાયેલ ગેરવર્તણૂક સબબ આક્ષેપિત વિરુદ્ધ શિષ્ટ કાર્યવાહી શરૂ કરી શકે – ઠરાવાયું: આક્ષેપિતને છૂટા અને બરતરફ કરવું નિયુક્તિ કરનાર સત્તામંડળ થી ઉચ્ચ સત્તામંડળ દ્વારા જ થવું રહ્યું – જો કે, તેનો અર્થ એવો નથી કે આક્ષેપિત સામેની કાર્યવાહી નિયુક્તિ કરનાર સત્તામંડળ થી નિમ્ન સત્તામંડળ દ્વારા શરૂ ન કરી શકાય – નિયુક્તિ કરનાર સત્તામંડળ થી ઉપલા સત્તામંડળ ને, જો તે અપીલી સત્તામંડળ ન હોય તો, શિષ્ટ કાર્યવાહી શરૂ કરવાની અને શિક્ષા લાગૂ કરવાની છૂટ છે કે જેથી આક્ષેપિતને અપીલ કરવાના હક્કનો લોપ ન થાય – અન્યથા, આક્ષેપિતે તે

પૂરવાર કરવાનું રહે કે તેને શો પૂર્વગ્રહ સહન કરવો પડ્યો – ભારતનું સંવિધાન, ૧૯૫૦, અનુચ્છેદ ૩૧૧.

સંપૂર્ણ સિંઘ વિ. પંજાબ રાજ્ય એ.આઈ.આર. ૧૯૮૨ એસ. ૧૪૦૭: ૧૯૮૨ (૩) એસ.સી.સી. ૨૦૦; સુરજીત ઘોષ વિ. ચેરમેન એન્ડ મેનેજીંગ ડિરેક્ટર, યુનાઈટેડ કોમર્શિયલ બેન્ક અને અન્યો એ.આઈ.આર. ૧૯૯૫ એસ.સી. ૧૦૫૩: ૧૯૯૫ (૨) એસ.સી.સી. ૪૭૪; બલબીર ચંદ વિ. એફ.સી.આઈ. લિ. અને અન્યો એ.આઈ.આર. ૧૯૯૭ એસ.સી. ૨૨૨૯ : ૧૯૯૬ (૧૦) સપ્લી. એસ.સી.આર. ૧૫૬; એ. સુધાકર વિ. પોસ્ટ માસ્ટર, હૈદરાબાદ અને અન્ય એક ૪ એસ.સી.સી. ૩૪૮: ૨૦૦૬ (૩) એસ.સી.આર. ૩૭૩; ઇન્સ્પેક્ટર જનરલ ઓફ પોલીસ અને અન્ય વિ. થવસિઅપ્પન એ.આઈ.આર. ૧૯૯૬ એસ.સી. ૧૩૧૮: ૧૯૯૬ (૧) એસ.સી.આર. ૯૭૭; સ્ટીલ ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય વિ. ડૉ. આર.કે. દિવાકર અને અન્ય એ.આઈ.આર. ૧૯૯૮ એસ.સી. ૨૨૧૦: ૧૯૯૭ (૧૧) એસ.સી.સી. ૧૭; સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. અને અન્ય વિ. ચંદ્રપાલ સિંહ અને અન્ય એ.આઈ.આર. ૨૦૦૩ એસ.સી. ૪૧૧૯: ૨૦૦૩ (૨) એસ.સી.આર. ૧૦૬૨; ટ્રાન્સપોર્ટ કમિશનર, મદ્રાસ – ૫ વિ. એ. રાધા કૃષ્ણા મૂર્તિ (૧૯૯૫) ૧ એસ.સી.સી. ૩૩૨; ડિરેક્ટર જનરલ, ઇ.એસ.આઈ. અને અન્ય વિ. ટી. અબ્દુલ રઝાક વગેરે એ.આઈ.આર. ૧૯૯૬ એસ.સી. ૨૨૯૨: ૧૯૯૬ (૩) સપ્લી. એસ.સી.આર. ૮૦ અને ચેરમેન-કમ-મેનેજિંગ ડિરેક્ટર, કોલ ઇન્ડિયા લિમિટેડ અને અન્ય વિ. અનંત સાહા અને અન્ય (૨૦૧૧) ૫ એસ.સી.સી. ૧૪૨: ૨૦૧૧ (૫) એસ.સી.આર. ૪૪ – પર આધાર રાખવામાં આવ્યો.

સેવા કાયદો (સર્વિસ લો) – ગેરવર્તણૂક – શિસ્ત વિષયક કાર્યવાહી – આરોપનામું (ચાર્જશીટ) – ને પડકાર – ઠરાવવામાં આવ્યું કે: શિસ્ત વિષયક કાર્યવાહીમાં ચાર્જશીટ અથવા કારણ દર્શાવો નોટિસ સામાન્ય રીતે અદાલત દ્વારા રદ (ક્વોશ) કરવી જોઈએ નહીં – સામાન્ય રીતે ચાર્જશીટને પડકારી શકાય નહીં, કારણ કે જ્યાં સુધી એ સ્થાપિત ન થાય કે તે શિસ્ત વિષયક કાર્યવાહી શરૂ

કરવા માટે સક્ષમ ન હોય તેવા સત્તાધિકારી દ્વારા જારી કરવામાં આવી છે, ત્યાં સુધી તે કસૂરવાર કર્મચારીના અધિકારો પર પ્રતિકૂળ અસર કરતી નથી – પ્રારંભિક તબક્કે શિસ્ત વિષયક કાર્યવાહી કે ચાર્જશીટ રદ કરી શકાય નહીં, કારણ કે મુદ્દાઓ પર વિચારણા કરવા માટે આ અપરિપક્વ (સમય પહેલાનો) તબક્કો ગણાશે – જ્યાં સુધી વિલંબથી કસૂરવાર કર્મચારીના હિતોને નુકસાન/અન્યાય ન થાય ત્યાં સુધી, કાર્યવાહી વિલંબથી શરૂ કરવામાં આવી હતી અથવા વ્યાજબી સમયગાળામાં પૂર્ણ થઈ શકી ન હતી તેવા કારણોસર રદ કરવા પાત્ર નથી – કાર્યવાહી રદ કરતી વખતે કથિત ગેરવર્તણૂકની ગંભીરતા એ ધ્યાનમાં લેવા જેવું એક સંબંધિત પરિબળ છે.

ધી સ્ટેટ ઓફ મધ્ય પ્રદેશ વિ. બની સિંહ અને અન્ય એ.આઈ.આર. ૧૯૯૦ એસ.સી. ૧૩૦૮; ૧૯૯૦ સપ્લી. એસ.સી.સી. ૭૩૮; સ્ટેટ ઓફ પંજાબ અને અન્ય વિ. ચમન લાલ ગોયલ (૧૯૯૫) ૨ એસ.સી.સી. ૫૭૦: ૧૯૯૫ (૧) એસ.સી.આર. ૬૯૫; ડેપ્યુટી રજિસ્ટ્રાર, કોઓપરેટિવ સોસાયટીઝ, ફૈઝાબાદ વિ. સચિન્દ્ર નાથ પાંડે અને અન્ય (૧૯૯૫) ૩ એસ.સી.સી. ૧૩૪; ભારત સરકાર અને અન્ય વિ. અશોક કક્કડ ૧૯૯૫ સપ્લી. (૧) એસ.સી.સી. ૧૮૦; સેક્રેટરી ટુ ગવર્નમેન્ટ, પ્રોહિબિશન એન્ડ એક્સાઇઝ ડિપાર્ટમેન્ટ વિ. એલ. શ્રીનિવાસન (૧૯૯૬) ૩ એસ.સી.સી. ૧૫૭: ૧૯૯૬ (૨) એસ.સી.આર. ૭૩૭; સ્ટેટ ઓફ આંધ્ર પ્રદેશ વિ. એન. રાધાકિશન એ.આઈ.આર. ૧૯૯૮ એસ.સી. ૧૮૩૩: ૧૯૯૮ (૨) એસ.સી.આર. ૬૯૩; ફૂડ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય વિ. વી.પી. ભાટિયા (૧૯૯૮) ૯ એસ.સી.સી. ૧૩૧; એડિશનલ સુપ્રિન્ટેન્ડન્ટ ઓફ પોલીસ વિ. ટી. નટરાજન ૧૯૯૯ એસ.સી.સી. (L&S) ૬૪૬; એમ.વી. બિજલાની વિ. ભારત સરકાર અને અન્ય એ.આઈ.આર. ૨૦૦૬ એસ.સી. ૩૪૭૫: ૨૦૦૬ (૩) એસ.સી.આર. ૮૯૬; પી.ડી. અગ્રવાલ વિ. સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય એ.આઈ.આર. ૨૦૦૬ એસ.સી. ૨૦૬૪: ૨૦૦૬ (૧) સપ્લી. એસ.સી.આર. ૪૫૪; ગવર્નમેન્ટ ઓફ એ.પી. અને અન્ય વિ. વી. અપ્પલા સ્વામી (૨૦૦૭) ૧૪ એસ.સી.સી. ૪૯: ૨૦૦૭ (૨) એસ.સી.આર. ૧૯; સેક્રેટરી, ફોરેસ્ટ

ડિપાર્ટમેન્ટ અને અન્ય વિ. અબ્દુર રસૂલ ચૌધરી (૨૦૦૯) ૭ એસ.સી.સી. ૩૦૫; સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. વિ. બ્રહ્મ દત્ત શર્મા એ.આઈ.આર. ૧૯૮૭ એસ.સી. ૯૪૩: ૧૯૮૭ (૨) એસ.સી.આર. ૪૪૪; એક્ઝિક્યુટિવ એન્જિનિયર, બિહાર સ્ટેટ હાઉસિંગ બોર્ડ વિ. રમેશ કુમાર સિંહ અને અન્ય (૧૯૯૬) ૧ એસ.સી.સી. ૩૨૭: ૧૯૯૫ (૫) સપ્લી. એસ.સી.આર. ૫૪૩; ઉલગપ્પા અને અન્ય વિ. ડિવિઝનલ કમિશનર, મૈસૂર અને અન્ય એ.આઈ.આર. ૨૦૦૦ એસ.સી. ૩૬૦૩: ૨૦૦૧ (૧૦) એસ.સી.સી. ૬૩૯; સ્પેશિયલ ડિરેક્ટર અને અન્ય વિ. મોહમ્મદ ગુલામ ગૌસ અને અન્ય એ.આઈ.આર. ૨૦૦૪ એસ.સી. ૧૪૬૭: ૨૦૦૪ (૧) એસ.સી.આર. ૩૯૯; ભારત સરકાર અને અન્ય વિ. કુનિસેટ્ટી સત્યનારાયણ એ.આઈ.આર. ૨૦૦૭ એસ.સી. ૯૦૬: ૨૦૦૬ (૯) સપ્લી. એસ.સી.આર. ૨૫૭; સ્ટેટ ઓફ ઓરિસ્સા અને અન્ય વિ. સંગ્રામ કેશરી મિશ્રા અને અન્ય (૨૦૧૦) ૧૩ એસ.સી.સી. ૩૧૧ અને ભારત સરકાર અને અન્ય વિ. ઉપેન્દ્ર સિંહ (૧૯૯૪) ૩ એસ.સી.સી. ૩૫૭ – પર આધાર રાખવામાં આવ્યો.

કેસ લો સંદર્ભ: ૧૯૮૨ (૩) એસ.સી.સી. ૨૦૦ પરિચ્છેદ ૫ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો

૧૯૯૫ (૨) એસ.સી.સી. ૪૭૪ પરિચ્છેદ ૫ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો

૧૯૯૬ (૧૦) સપ્લી. એસ.સી.આર. ૧૫૬ પરિચ્છેદ ૫ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો

૨૦૦૬ (૩) એસ.સી.આર. ૩૭૩ પરિચ્છેદ ૫ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો

૧૯૯૬ (૧) એસ.સી.આર. ૯૭૭ પરિચ્છેદ ૬ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો

૧૯૯૭ (૧૧) એસ.સી.સી. ૧૭ પરિચ્છેદ ૭ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો

૨૦૦૩ (૨) એસ.સી.આર. ૧૦૬૨ પરિચ્છેદ ૭ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો

(૧૯૯૫) ૧ એસ.સી.સી. ૩૩૨ પરિચ્છેદ ૮ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો

૧૯૯૬ (૩) સપ્તી. એસ.સી.આર. ૮૦ પરિચ્છેદ ૮ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો

૨૦૧૧ (૫) એસ.સી.આર. ૪૪ પરિચ્છેદ ૮ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો

૧૯૯૦ સપ્તી. એસ.સી.સી. ૭૩૮ પરિચ્છેદ ૯ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો

૧૯૯૫ (૧) એસ.સી.આર. ૬૯૫ પરિચ્છેદ ૯ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો

(૧૯૯૫) ૩ એસ.સી.સી. ૧૩૪ પરિચ્છેદ ૯ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો

૧૯૯૫ સપ્તી. (૧) એસ.સી.સી. ૧૮૦ પરિચ્છેદ ૯ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો

૧૯૯૬ (૨) એસ.સી.આર. ૭૩૭ પરિચ્છેદ ૯ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો

૧૯૯૮ (૨) એસ.સી.આર. ૬૯૩ પરિચ્છેદ ૯ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો

(૧૯૯૮) ૯ એસ.સી.સી. ૧૩૧ પરિચ્છેદ ૯ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો

૧૯૯૯ એસ.સી.સી. (L&S) ૬૪૬ પરિચ્છેદ ૯ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો

૨૦૦૬ (૩) એસ.સી.આર. ૮૯૬ પરિચ્છેદ ૯ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો

૨૦૦૬ (૧) સપ્તી. એસ.સી.આર. ૪૫૪ પરિચ્છેદ ૯ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો

૨૦૦૭ (૨) એસ.સી.આર. ૧૯ પરિચ્છેદ ૯ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો

(૨૦૦૯) ૭ એસ.સી.સી. ૩૦૫ પરિચ્છેદ ૧૦ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો

૧૯૮૭ (૨) એસ.સી.આર. ૪૪૪ પરિચ્છેદ ૧૧ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો

૧૯૯૫ (૫) સપ્તી. એસ.સી.આર. ૫૪૩ પરિચ્છેદ ૧૧ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો

૨૦૦૧ (૧૦) એસ.સી.સી. ૬૩૯ પરિચ્છેદ ૧૧ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો

૨૦૦૪ (૧) એસ.સી.આર. ૩૯૯ પરિચ્છેદ ૧૧ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો

૨૦૦૬ (૯) સપ્તી. એસ.સી.આર. ૨૫૭ પરિચ્છેદ ૧૧ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો

(૨૦૧૦) ૧૩ એસ.સી.સી. ૩૧૧ પરિચ્છેદ ૧૨ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો

(૧૯૯૪) ૩ એસ.સી.સી. ૩૫૭ પરિચ્છેદ ૧૨ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો

દીવાની અપીલી હુકમત: સિવિલ અપીલ નં. ૨૩૩૩/૨૦૦૭

હૈદરાબાદ સ્થિત આંધ્રપ્રદેશની વડી અદાલતના રિટ પિટિશન નં. ૧૪૬૭૪/૧૯૯૭ માં આપેલા તારીખ ૨૬.૨.૨૦૦૪ ના ચુકાદા અને હુકમમાંથી.

અપીલકર્તાઓ વતી આર.પી. ભટ્ટ, સુનિતા શર્મા, બી.વી. બલરામદાસ, આર. બાલા, અનિલ કતિયાર.

અદાલતનો હુકમ નીચે મુજબ આપવામાં આવ્યો:

હુકમ

૧. હૈદરાબાદ સ્થિત વડી અદાલત દ્વારા રિટ પિટિશન નં. ૧૪૬૭૪/૧૯૯૭ અને રિવ્યૂ ડબલ્યુ.પી.એમ.પી. નં. ૧૮૬૫૪/૨૦૦૪ માં અનુક્રમે તારીખ ૨૬.૨.૨૦૦૪ અને ૧૩.૮.૨૦૦૪ ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલા આક્ષેપિત ચુકાદા અને હુકમો સામે આ અપીલ કરવામાં આવી છે. આ કેસમાં સામેલ મુદ્દો

એ છે કે શું નિમણૂક અધિકારી કરતાં નીચલા કે ઉપલા દરજ્જાના અધિકારી, કથિત ગેરવર્તણૂકના આધારે કસૂરવાર સામે કાર્યવાહી શરૂ કરી શકે છે.

૨. આ અપીલને જન્મ આપતા તથ્યો અને સંજોગો નીચે મુજબ છે:

એ. સામાવાળા વડીયામાઈલારામ સ્થિત ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરીમાં આસિસ્ટન્ટ ફોર્મેન તરીકે ફરજ બજાવતા હતા, ત્યારે તારીખ ૩.૮.૧૯૯૧ ના રોજ મેસર્સ ટીલા ઇન્ટરનેશનલ લિમિટેડ, હોસુર, બેંગલોર પેઢીના પ્રતિનિધિ પાસેથી રૂ. ૩૭,૦૦૦/- ની લાંચ માગવાના અને રૂ. ૪,૧૫૦/- રોકડા સ્વીકારવાના કથિત આક્ષેપ હેઠળ તારીખ ૮.૧.૧૯૯૨ ના રોજ તેમને આક્ષેપપત્ર આપવામાં આવ્યું હતું.

બી. સદરહૂ આક્ષેપપત્રથી નારાજ થઈને, સામાવાળાએ તારીખ ૨૩.૧૨.૧૯૯૫ ના રોજ સેન્ટ્રલ એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ટ્રિબ્યુનલ, હૈદરાબાદ સામે ઓ.એ. નં. ૧૬૪૧/૧૯૯૫ એવા આધારે દાખલ કરી કે આક્ષેપપત્ર સામાવાળાને એવા અધિકારી દ્વારા આપવામાં આવ્યું હતું જેઓ તેમના નિમણૂક અધિકારીના તાબા હેઠળના હોવાથી આ કરવા માટે સક્ષમ ન હતા.

સી. સદરહૂ અરજી તારીખ ૪.૧.૧૯૯૬ ના ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા માત્ર એ જ આધારે મંજૂર કરવામાં આવી હતી કે જે અધિકારીએ આક્ષેપપત્ર આપ્યું હતું તેઓ કસૂરવારના નિમણૂક અધિકારીના તાબા હેઠળના હતા અને તેથી, શિસ્ત વિષયક કાર્યવાહી શરૂ કરવાની તેમની પાસે સક્ષમતા ન હતી.

ડી. સદરહૂ હુકમથી નારાજ થઈને, અપીલકર્તાઓ દ્વારા રિવ્યૂ અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી જે તારીખ ૨૦.૩.૧૯૯૭ ના હુકમથી રદ કરવામાં આવી હતી.

ઈ. નારાજ થઈને, અપીલકર્તાઓએ વડી અદાલત સમક્ષ રિટ પિટિશન નં. ૧૪૬૭૪/૧૯૯૭ દાખલ કરી હતી જેને તારીખ ૩૦.૬.૨૦૦૪ ના આક્ષેપિત ચુકાદા અને હુકમથી રદ કરવામાં આવી હતી. અપીલકર્તાઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી રિવ્યૂ અરજી પણ તારીખ ૧૩.૮.૨૦૦૪ ના હુકમથી રદ કરવામાં આવી હતી.

તેથી, આ અપીલ.

૩. આ અદાલતે તારીખ ૩૦.૪.૨૦૦૭ ના હુકમથી અપીલ ગ્રાહ્ય રાખી હતી પરંતુ કોઈ વચગાળાની રાહત આપી ન હતી અને સામાવાળાને નોટિસ આપી હોવા છતાં, તેઓ હાજર થયા ન હતા.

૪. ભારતના બંધારણ, ૧૯૫૦ ના અનુચ્છેદ ૩૧૧ ની જોગવાઈઓની વ્યાખ્યા કરતી વખતે આ અદાલત દ્વારા કાનૂની સિદ્ધાંત સ્થાપિત કરવામાં આવ્યો છે કે ગેરવર્તણૂક બદલ કસૂરવારને દૂર કરવા અને બરતરફ કરવા એ નિમણૂક અધિકારીથી નીચલા દરજ્જાના અધિકારી દ્વારા થઈ શકે નહીં. જોકે, એનો અર્થ એ નથી કે નિમણૂક અધિકારી કરતાં નીચલા દરજ્જાના અધિકારી દ્વારા કસૂરવાર સામે શિસ્ત વિષયક કાર્યવાહી શરૂ કરી શકાતી નથી.

પ. નિમણૂક અધિકારી કરતાં ઉચ્ચ અધિકારી માટે કાર્યવાહી શરૂ કરવી અને સજા ફટકારવી એ શરતે પરવાનગીપાત્ર છે કે તેઓ અપીલીય અધિકારી ન હોય જેથી કરીને કસૂરવાર અપીલ કરવાનો અધિકાર ગુમાવે નહીં. અન્ય કિસ્સામાં, કસૂરવારે એ સાબિત કરવું પડશે કે તેમને શું પૂર્વગ્રહ અથવા નુકસાન થયું છે. (જુઓ: સંપૂર્ણ સિંહ વિ. પંજાબ રાજ્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૮૨ એસ.સી. ૧૪૦૭; સુરજિત ઘોષ વિ. ચેરમેન એન્ડ મેનેજિંગ ડિરેક્ટર, યુનાઈટેડ કમર્શિયલ બેંક અને અન્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૮૫ એસ.સી. ૧૦૫૩; બલબીર ચંદ વિ. એફ.સી.આઈ. લિમિટેડ અને અન્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૮૭ એસ.સી. ૨૨૨૯; અને એ. સુધાકર વિ. પોસ્ટમાસ્ટર-જનરલ હૈદરાબાદ અને અન્ય, (૨૦૦૬) ૪ એસ.સી.સી. ૩૪૮).

૬. ઇન્સ્પેક્ટર જનરલ ઓફ પોલીસ અને અન્ય વિ. થવાસિઅપ્પન, એ.આઈ.આર. ૧૯૮૬ એસ.સી. ૧૩૧૮ માં, આ અદાલતે આ મુદ્દા પરના તેના અગાઉના ચુકાદાઓ પર પુનર્વિચાર કર્યો અને એવા નિષ્કર્ષ પર આવી કે કાયદામાં એવું કંઈ નથી જે નિમણૂક અધિકારીના તાબા હેઠળના અધિકારીને શિસ્ત વિષયક કાર્યવાહી શરૂ કરવા અથવા આક્ષેપપત્ર આપવા માટે રોકે છે અને એ બિલકુલ જરૂરી નથી કે સજા કરવા માટે સક્ષમ અધિકારી દ્વારા જ આક્ષેપો ઘડવામાં આવે અથવા તેવા અધિકારી દ્વારા જ તપાસ ચલાવવામાં આવે.

૭. સ્ટીલ ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય વિ. ડૉ. આર.કે. દિવાકર અને અન્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૮૮ એસ.સી. ૨૨૧૦; અને ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય અને

અન્ય વિ. ચંદ્રપાલ સિંહ અને અન્ય, એ.આઈ.આર. ૨૦૦૩ એસ.સી. ૪૧૧૯ માં પણ સમાન અભિપ્રાય પુનરાવર્તિત કરવામાં આવ્યો છે.

૮. ટ્રાન્સપોર્ટ કમિશનર, મદ્રાસ ૫ વિ. એ. રાધા કૃષ્ણા મૂર્તિ, (૧૯૯૫) ૧ એસ.સી.સી. ૩૩૨ માં, આ અદાલતે ઠરાવ્યું:

"જ્યાં સુધી નિમણૂક અધિકારીના તાબા હેઠળના અધિકારી દ્વારા તપાસ શરૂ કરવાનો સવાલ છે, હવે એ સુસ્થાપિત છે કે તે વાંધાજનક નથી. નિમણૂક અધિકારીના તાબા હેઠળના અધિકારી દ્વારા કાર્યવાહી શરૂ કરી શકાય છે. માત્ર બરતરફી/દૂર કરવાની કાર્યવાહી જ નિમણૂક અધિકારીના તાબા હેઠળના અધિકારી દ્વારા હોવી જોઈએ નહીં. તદનુસાર એવું ઠરાવવામાં આવે છે કે ટ્રિબ્યુનલ માટે આક્ષેપો રદ કરવા માટે આ પરવાનગીપાત્ર આધાર ન હતો."

(આ પણ જુઓ: ડાયરેક્ટર જનરલ, ઇ.એસ.આઈ. અને અન્ય વિ. ટી. અબ્દુલ રઝાક વગેરે, એ.આઈ.આર. ૧૯૯૬ એસ.સી. ૨૨૯૨; અને ચેરમેન-કમ-મેનેજિંગ ડિરેક્ટર, કોલ ઇન્ડિયા લિમિટેડ અને અન્ય વિ. અનંત સાહા અને અન્ય, (૨૦૧૧) ૫ એસ.સી.સી. ૧૪૨).

૯. કાયદો સામાન્ય રીતે આક્ષેપપત્ર રદ કરવાની મંજૂરી આપતો નથી. જો કસૂરવાર કર્મચારીને આક્ષેપપત્ર અંગે કોઈ ફરિયાદ હોય, તો તેણે રજૂઆત દાખલ કરીને મુદ્દો ઉઠાવવો જોઈએ અને તેના પર શિસ્ત વિષયક સત્તાધિકારીના નિર્ણયની રાહ જોવી જોઈએ. જો આક્ષેપપત્રને અદાલત/ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ શિસ્ત વિષયક કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં વિલંબ અથવા કાર્યવાહી પૂર્ણ કરવામાં વિલંબના આધારે પડકારવામાં આવે, તો અદાલત/ટ્રિબ્યુનલ આક્ષેપની ગંભીરતા અને

કસૂરવાર કર્મચારીની તરફેણમાં અને વિરુદ્ધના તમામ તથ્યોને તોળીને કેસમાં સામેલ તમામ સંબંધિત પરિબલો ધ્યાનમાં લીધા પછી આક્ષેપપત્ર રદ કરી શકે છે અને પરિસ્થિતિમાં યોગ્ય અને ન્યાયી હોય તેવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચવું જોઈએ.

(જુઓ: મધ્યપ્રદેશ રાજ્ય વિ. બની સિંહ અને અન્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૯૦ એસ.સી. ૧૩૦૮; પંજાબ રાજ્ય અને અન્ય વિ. ચમન લાલ ગોયલ, (૧૯૯૫) ૨ એસ.સી.સી. ૫૭૦; ડેપ્યુટી રજિસ્ટ્રાર, કોઓપરેટિવ સોસાયટીઝ, ફૈઝાબાદ વિ. સચિન્દ્ર નાથ પાંડે અને અન્ય, (૧૯૯૫) ૩ એસ.સી.સી. ૧૩૪; ભારત સરકાર અને અન્ય વિ. અશોક કાકર, ૧૯૯૫ સપ્લીમેન્ટ (૧) એસ.સી.સી. ૧૮૦; સેક્રેટરી ટુ ગવર્નમેન્ટ, પ્રોહિબિશન એન્ડ એક્સાઈઝ ડિપાર્ટમેન્ટ વિ. એલ. શ્રીનિવાસન, (૧૯૯૬) ૩ એસ.સી.સી. ૧૫૭; આંધ્રપ્રદેશ રાજ્ય વિ. એન. રાધાકિશન, એ.આઈ.આર. ૧૯૯૮ એસ.સી. ૧૮૩૩; ફૂડ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય વિ. વી.પી. ભાટિયા, (૧૯૯૮) ૯ એસ.સી.સી. ૧૩૧; એડિશનલ સુપ્રિન્ટેન્ડન્ટ ઓફ પોલીસ વિ. ટી. નટરાજન, ૧૯૯૯ એસ.સી.સી. (એલ એન્ડ એસ) ૬૪૬; એમ.વી. બિજલાની વિ. ભારત સરકાર અને અન્ય, એ.આઈ.આર. ૨૦૦૬ એસ.સી. ૩૪૭૫; પી.ડી. અગ્રવાલ વિ. સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, એ.આઈ.આર. ૨૦૦૬ એસ.સી. ૨૦૬૪; અને આંધ્રપ્રદેશ સરકાર અને અન્ય વિ. વી. અપ્પલા સ્વામી, (૨૦૦૭) ૧૪ એસ.સી.સી. ૪૯).

૧૦. સેક્રેટરી, ફોરેસ્ટ ડિપાર્ટમેન્ટ અને અન્ય વિ. અબ્દુર રસૂલ ચૌધરી, (૨૦૦૯) ૭ એસ.સી.સી. ૩૦૫ માં, આ અદાલતે આ મુદ્દા પર વિચારણા કરી અને અવલોકન કર્યું કે ખાતાકીય તપાસ પૂર્ણ કરવામાં વિલંબ એ હંમેશાં ઘાતક

નથી હોતો. તે દરેક કેસના તથ્યો અને સંજોગો પર આધાર રાખે છે. નોકરીદાતા તરફથી અકારણ વિલંબ એ નોકરીદાતાને શિસ્ત વિષયક કાર્યવાહી ચાલુ રાખવાની મંજૂરી ન આપવા માટેના પરિબળોમાંનું એક હોઈ શકે છે. તે જ સમયે, જો વિલંબ સંતોષકારક રીતે સ્પષ્ટ કરવામાં આવે તો કાર્યવાહી ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપવી જોઈએ.

૧૧. સામાન્ય રીતે આક્ષેપપત્ર અથવા શો-કોઝ નોટિસ સામે રિટ અરજી ટકવાપાત્ર નથી હોતી કારણ કે તેનાથી કોઈ દાવો કરવાનું કારણ (cause of action) ઉપસ્થિત થતું નથી. તે કોઈ વિપરીત હુકમ સમાન નથી જે કોઈ પક્ષકારના અધિકારને અસર કરે, સિવાય કે તે સક્ષમતા/હકુમત ન ધરાવતી વ્યક્તિ દ્વારા આપવામાં આવ્યો હોય. રિટ ત્યારે જ ટકે જ્યારે પક્ષકારના કોઈ અધિકારનો ભંગ થતો હોય. વાસ્તવમાં, આક્ષેપપત્ર પક્ષકારના અધિકારનો ભંગ કરતું નથી. જ્યારે સજા ફટકારતો અથવા પક્ષકારને વિપરીત અસર કરતો આખરી હુકમ પસાર કરવામાં આવે છે, ત્યારે જ તેને ફરિયાદ અને દાવો કરવાનું કારણ હોઈ શકે છે. આમ, શિસ્ત વિષયક કાર્યવાહીમાં આક્ષેપપત્ર અથવા શો-કોઝ નોટિસ સામાન્ય રીતે અદાલત દ્વારા રદ કરવી જોઈએ નહીં. (જુઓ: ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય વિ. બ્રહ્મ દત્ત શર્મા, એ.આઈ.આર. ૧૯૮૭ એસ.સી. ૯૪૩; એકિઝક્યુટિવ એન્જિનિયર, બિહાર સ્ટેટ હાઉસિંગ બોર્ડ વિ. રમેશ કુમાર સિંહ અને અન્ય, (૧૯૯૬) ૧ એસ.સી.સી. ૩૨૭; ઉલાગપ્પા અને અન્ય વિ. ડિવિઝનલ કમિશનર, મૈસૂર અને અન્ય, એ.આઈ.આર. ૨૦૦૦ એસ.સી. ૩૬૦૩ (૨); સ્પેશિયલ ડિરેક્ટર અને અન્ય વિ. મોહમ્મદ ગુલામ ગૌસ અને

અન્ય, એ.આઈ.આર. ૨૦૦૪ એસ.સી. ૧૪૬૭; અને ભારત સરકાર અને અન્ય વિ. કુનિસેટ્ટી સત્યનારાયણ, એ.આઈ.આર. ૨૦૦૭ એસ.સી. ૮૦૬).

૧૨. ઓરિસ્સા રાજ્ય અને અન્ય વિ. સંગ્રામ કેશરી મિશ્રા અને અન્ય, (૨૦૧૦) ૧૩ એસ.સી.સી. ૩૧૧ માં, આ અદાલતે ઠરાવ્યું કે સામાન્ય રીતે આક્ષેપમાં જણાવેલ તથ્યો ભૂલભરેલા છે તે આધારે તપાસ પૂર્ણ થાય તે પહેલાં આક્ષેપપત્ર રદ કરવામાં આવતું નથી, કારણ કે આક્ષેપની સત્યતા કે તથ્યાત્મકતા નક્કી કરવી એ શિસ્ત વિષયક સત્તાધિકારીનું કામ છે.

(આ પણ જુઓ: ભારત સરકાર અને અન્ય વિ. ઉપેન્દ્ર સિંહ, (૧૯૯૪) ૩ એસ.સી.સી. ૩૫૭).

૧૩. આમ, આ મુદ્દા પરના કાયદાનો સારાંશ એ આપી શકાય કે આક્ષેપપત્ર સામાન્ય રીતે પડકારનો વિષય બની શકતું નથી કારણ કે તે કસૂરવારના અધિકારોને પ્રતિકૂળ અસર કરતું નથી, સિવાય કે એ સ્થાપિત થાય કે તે શિસ્ત વિષયક કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે અસક્ષમ અધિકારી દ્વારા આપવામાં આવ્યું છે. પ્રારંભિક તબક્કે શિસ્ત વિષયક કાર્યવાહી કે આક્ષેપપત્ર રદ કરી શકાય નહીં કારણ કે તે મુદ્દાઓ પર વિચારણા કરવાનો બિનપરિપક્વ તબક્કો હશે. કાર્યવાહી મોડા તબક્કે શરૂ કરવામાં આવી હતી અથવા વ્યાજબી સમયગાળામાં પૂર્ણ થઈ શકી ન હતી તે આધારે રદ કરવા પાત્ર નથી, સિવાય કે વિલંબથી કસૂરવાર કર્મચારીને પૂર્વગ્રહ અથવા નુકસાન થતું હોય. કથિત ગેરવર્તણૂકની ગંભીરતા એ કાર્યવાહી રદ કરતી વખતે ધ્યાનમાં લેવાનું એક સંબંધિત પરિબળ છે.

૧૪. પ્રસ્તુત કેસની સમીક્ષા ઉપરોક્ત સુસ્થાપિત કાનૂની સિદ્ધાંતોના પ્રકાશમાં કરવાની જરૂર છે. સામાવાળા કસૂરવારે આક્ષેપપત્રને એ આધારે પડકાર્યું હતું કે તે સક્ષમ ન હોય તેવા અધિકારી દ્વારા આપવામાં આવ્યું હતું. ટ્રિબ્યુનલે તારીખ ૪.૧.૧૯૯૬ ના આક્ષેપિત હુકમ દ્વારા તેને માત્ર એ જ આધારે રદ કર્યું હતું કે ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરીના ડેપ્યુટી ડિરેક્ટર જનરલ કસૂરવાર કર્મચારીના નિમણૂક અધિકારી હતા અને વૈધાનિક નિયમો હેઠળ દર્શાવેલ સજા ફટકારવા માટે સક્ષમ હતા. આક્ષેપપત્ર તેમના તાબા હેઠળના અધિકારી દ્વારા આપવામાં આવ્યું હતું. આમ, તે સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા આપવામાં આવ્યું ન હતું.

૧૫. ટ્રિબ્યુનલનો સદરહૂ ચુકાદો અને હુકમ દર્શાવે છે કે વર્તમાન અપીલકર્તાઓનું પ્રતિનિધિત્વ ન હતું કે તેમની વતી કોઈ દલીલ કરવામાં આવી ન હતી કારણ કે અપીલકર્તાઓના વકીલનું નામ જણાવવામાં આવ્યું નથી અને તે જગ્યા ખાલી છોડવામાં આવી છે, તથા તેમની દલીલનો કોઈ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી. અપીલકર્તાઓએ રિવ્યૂ અરજી દાખલ કરી જે મુજબ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા અપીલકર્તાઓને વિગતવાર જવાબ સોગંદનામું દાખલ કરવાની તક આપ્યા વિના હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો અને એવી દલીલ લેવામાં આવી હતી કે જે અધિકારીએ આક્ષેપપત્ર આપ્યું હતું તેમને શિસ્ત વિષયક સત્તાધિકારી દ્વારા સક્ષમ અધિકારીના નામે અને હુકમ હેઠળ આક્ષેપપત્ર આપવા અને તપાસ ચલાવવા/પૂર્ણ કરવા માટે અધિકૃત કરવામાં આવ્યા હતા. જોકે, સદરહૂ સત્તાધિકારી સજા ફટકારવા માટે અધિકૃત હતા.

રિવ્યૂ અરજી અસ્પષ્ટ/સંક્ષિપ્ત હુકમ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી. વડી અદાલતે ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા નોંધાયેલા નિષ્કર્ષો સાથે સંમતિ દર્શાવી હતી.

૧૬. અમારી સમક્ષ પણ, સત્તા સોંપણીનો સામાન્ય હુકમ અથવા સક્ષમ અધિકારીને તપાસ ચલાવવા માટે પોતાની સત્તાની સોંપણી કરવાની મંજૂરી આપતો કોઈ નિયમ રજૂ કરવામાં આવ્યો નથી. આમ, આવી તથ્યાત્મક પરિસ્થિતિમાં, આ મુદ્દા પર વિચારણા કરવી ન તો ઈચ્છનીય છે ન તો શક્ય છે, બલ્કે આ મુદ્દો ખુલ્લો રાખવો ઈચ્છનીય છે. ગમે તે હોય, જો ટ્રિબ્યુનલ તેમજ વડી અદાલતે અપીલકર્તાઓને નવેસરથી આગળ વધવાની મંજૂરી આપી હોત, તો અમે એ સમજી શકતા નથી કે અપીલકર્તાઓએ કોઈ હેતુ વિના મુકદ્દમામાં ૨૦ વર્ષ વેડફ્યા હોવા છતાં આવો માર્ગ કેમ ન અપનાવ્યો.

૧૭. જોકે, પ્રસ્તુત કેસમાં, ટ્રિબ્યુનલે તારીખ ૩૧.૮.૧૯૯૧ ના રોજ થયેલી કથિત ગેરવર્તણૂકના સંબંધમાં તારીખ ૨૦ માર્ચ, ૧૯૯૭ ના હુકમથી આક્ષેપપત્ર રદ કર્યું છે. કસૂરવાર સામેના આક્ષેપો ખૂબ જ ગંભીર હતા એટલે કે લાંચની માગણી અને સ્વીકાર, છતાં કથિત ઘટનાને બે દાયકાનો સમય વીતી ગયો છે. આક્ષેપપત્ર પોતે જ રદ કરવામાં આવ્યું હોવાથી શિસ્ત વિષયક કાર્યવાહી આગળ વધી શકી નથી. સામાવાળા કસૂરવાર હજુ પણ નોકરીમાં છે કે કેમ અને અપીલકર્તાઓને તપાસ આગળ ધપાવવાની મંજૂરી આપવામાં આવે તો પણ ૨૧ વર્ષ પહેલાં ઉપલબ્ધ પુરાવા આજે ઉપલબ્ધ થશે કે કેમ તે દર્શાવવા માટે રેકૉર્ડ પર કંઈ નથી.

૧૮. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, કાયદાના પ્રશ્નને ખુલ્લો રાખીને, અમે ગુણદોષના આધારે અપીલમાં આગળ વધવા માંગતા નથી.

તદનુસાર અપીલનો નિકાલ કરવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ નથી.

અપીલનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો.

This Judgment has been translated using AI tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.